

SPOLEČNÉ TISKOVÉ VYJÁDRĚNÍ

V Praze dne 26. 05. 2016

Plošné testování školáků na přítomnost drog přináší nepřesné výsledky a zastrahuje rodiče i děti

Společné odborné stanovisko k testování odpadních vod a následnému plošnému testování žáků na přítomnost omamných a psychotropních látek

Výsledky testování na severomoravských školách v posledních týdnech vyvolaly jak zájem médií, tak veřejnosti. Ke školám v Orlové a Bohumíně se přidávají další v regionu. V nastalé situaci šíření poplašných zpráv o užívání pervitinu a dalších nelegálních drog mezi žáky základních škol jsme nuceni zpochybnit zveřejněné metody a výsledky a označit celou akci jako dobře připravenou zastrahující kampaň. Ze státního rozpočtu bylo na projekt testování drog v odpadních vodách společnosti Accendo vynaloženo mnoho milionů korun a prezentace výsledků nyní vyvolává znepokojení co do účelnosti vynaložených prostředků.

Testování odpadních vod je doplňková metoda pro sledování míry užívání drog v populaci. Pokud se však testování neprovádí správně, přináší zavádějící výsledky. Na základě dostupných informací se domníváme, že to je případ testování škol na severní Moravě. Společnost Accendo uvádí, že pomocí analýzy odpadních vod poskytuje veřejnosti obraz o užívání drog v konkrétních lokalitách. Výsledky měření doplňuje Accendo dalšími testy a průzkumy, jejichž metodika není vždy jasná a které dohromady přinášejí rozporuplné výsledky. Výsledný obraz situace je nejasný, nesourodý a zveřejněné výstupy zavádějící, neboť vzbuzují pocit vysokého užívání drog mezi školáky a záměrně vyvolávají strach mezi veřejností. Uměle je tak zvyšován tlak na plošné testování. Metodika a výsledky studie společnosti Accendo proto vzbuzují mezi odborníky značné pochybnosti.

Plošné testování je neefektivní metodou, a pokud by se k němu přistoupilo, došlo by k odčerpání prostředků na základní preventivní programy v samotných školách, jejichž realizace je dlouhodobě podfinancovaná. Nesprávný a zkratkovitý by byl postup zástupců škol, kdyby se k rozboru odpadních vod a následnému testování samotných žáků přiklonili namísto toho, aby se věnovali systematické protidrogové prevenci.

Základní charakteristikou efektivní primární prevence je dlouhodobá práce s dětmi a mládeží, která je prováděna dle potřeby ve větších či menších skupinách nebo individuálně a za aktivní účasti dané cílové skupiny. Ředitelé základních škol mají tedy k dispozici celou paletu nástrojů a metodik, jak správně pracovat s dětmi v oblasti prevence rizikového chování, proto by měli k plnění tohoto úkolu přistupovat s maximální zodpovědností.

Zvolený postup rozborů a testování je v rozporu se základními principy účinné preventivní práce, kterými jsou:

- 1) **Systematičnost** - Tematické rozložení preventivních programů, které jsou propojené a vzájemně na sebe navazují.

- 2) **Včasnost a dlouhodobost** - Preventivní programy jsou zahájeny včas a s cílovou skupinou se pracuje po dostatečně dlouhou dobu.
- 3) **Přiměřenost** - Programy musí odpovídat věku, mentálním schopnostem a celkovému psychosociálnímu a psychosexuálnímu vývoji dětí.
- 4) **Profesionalita** - Programy by měli zprostředkovávat pouze adekvátně vzdělaní profesionálové s odpovídajícím výcvikem.
- 5) **Hodnocení** - Každý program by měl projít hodnocením bezpečnosti, kvality a efektivity a měly by být dostupné informace o jeho vhodnosti a pozitivním dopadu.

Odborná společnost se tímto ostře vymezuje vůči neefektivnímu využití prostředků, manipulaci s fakty a veřejným míněním a vyvolávání obav, které spíše slouží soukromým zájmům, než účelům prevence a veřejného zdraví.

Vyjádření jednotlivých odborníků k problematice testování:

„Testování samotné, ať už se jedná o analýzu odpadních vod či testování žáků na školách pomocí testů ze slin nebo z moči bez další návaznosti na odbornou primárně preventivní práci, může být přímo kontraproduktivním krokem.“

„Pokud si města objednájí analýzy odpadních vod u škol a strážníci policie rozdají rodičům zdarma testy, aniž by skutečná prevence, tedy přímá práce s žáky a jejich rodinami, byla jakkoliv řešena, není to cesta k řešení, ale naopak k ještě větším problémům.“

„Represe by měla být posílena v oblasti vymahatelnosti zákonů, tedy v našem případě v oblasti dostupnosti návykových látek obecně nezletilým; nesmí a nemá se jednat o represí vůči nim. Užívání návykových látek – a to nejen nelegálních, ale i těch legálních – je často důsledkem situace, ve které děti žijí. Příčinou bývá chudoba, rozvod rodičů, závislost jednoho z rodičů, raná deprivace, zanedbávání, týrání. Energii, čas a peníze je tedy nutné vynakládat do přímé práce s žáky a jejich rodinami.“

Mgr. et Mgr. Helena Rampachová, Asociace nestátních organizací poskytujících služby prevence a léčby (A.N.O.)

„Je s podivem, k jakým zavádějícím závěrům může vést neodborné uchopení metod a práce s výsledky. Pokud bych měl před sebou výsledky vzbuzující pochybnosti, vzájemně nekonzistentní nálezy, nedovolil bych si z nich činit jednoznačné závěry, natož silná prohlášení.“

MUDr. Viktor Mravčík, Ph.D., Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti

„Pro naši a policejní práci jsou testy odpadních vod málo využitelné. Navíc, testování bez metodologie, která je odborně podepřena a která zabrání následné šikaně, neřeší nic. Naopak, přináší zavádějící výsledky.“

„Nevhodně použitá metoda testování může narušit důvěru žáků k pedagogům i následnou péči. Pokud tedy budeme žáky na školách testovat, musí být zajištěny také další preventivní kroky.“

Mgr. Jindřich Vobořil, národní protidrogový koordinátor

„Soudobý drogový problém je výrazem dynamických změn, které na nás působí v oblastech sociální, ekonomické, mediální, právní, politické, kulturní aj. Tyto vlivy se sčítají či násobí. Pokud chceme dosáhnout změny, nelze tyto shluky rizikových faktorů ovlivnit v rámci izolovaných opatření. Pokud budeme dělat takto izolovaná opatření, bude dosaženo jen omezeného efektu, a i ten nebude udržitelný v čase, a bude nás to stát moc peněz. Efektivní preventivní programy vyžadují koordinovaná, systémová a víceúrovňová opatření, která vychází z dlouhodobé preventivní strategie, která je vytvořena s ohledem na potřeby daného regionu.“

Mgr. Roman Gabrhelík, Ph.D., Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta VFN Univerzita Karlova v Praze

„Každá škola má za povinnost mít navržený a realizovaný takzvaný "Minimální preventivní program školy", na jehož kvalitu a způsob realizace dohlíží Česká školní inspekce. Testování dětí není součástí tohoto programu a je zásadní otázkou, do jaké míry školy, které se zapojují do testování, na místo plnění své povinnosti realizovat v potřebném objemu a kvalitě preventivní programy, nahrazují prevencí represí. Současně je třeba se ptát, kolik peněz tyto školy investují do samotné prevence a do vzdělávání svých pracovníků v prevenci, jak zástupci škol přizpůsobili preventivní programy situaci ve školách a jak tuto situaci doposud zjišťovali, když jim to ukládá metodický pokyn MŠMT.“

prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D., Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta VFN Univerzita Karlova v Praze

„Období školního vzdělávání je velmi významné při formování osobnosti mladých lidí a vše, co se v tomto období nepodaří, se jen velmi obtížně napравuje v období dospělosti. Toto je také důvod, proč je právě oblast prevence rizikových projevů chování u školní populace věnována mimořádná pozornost.“

„Nezodpovězenou otázkou zůstává, jak ve zcela zásadní oblasti prevence postupovali v posledních deseti letech někteří ředitelé základních škol v Orlové a dalších regionech Moravskoslezského kraje. Tedy, zda z jejich strany byla a je věnována skutečně mimořádná pozornost oblasti primární prevence rizikového chování a zda vůbec realizovali dlouhodobé a efektivní programy primární prevence dle veřejně dostupných metodik a doporučení.“

Mgr. Ondřej Sklenář, Česká asociace adiktologů

„MŠMT podporuje programy primární prevence, které naplňují standardy odborné způsobilosti. Testování žáků považuje dlouhodobě za výjimečnou kontrolní záležitost v situacích, kdy může být v rámci vyučování ohroženo zdraví a život žáka či žáků.“

„Nikdy jsme nepovažovali testování za metodu primární prevence rizikového chování. Na všech setkáních s pedagogy i pracovníky krajů jsme náš postoj také zdůrazňovali.“

„Aktivity v rámci primární prevence, jako jsou "Plošné testování žáků", "Bereš-zemřeš" či "Psi ve školách" považujeme za neefektivní a neodpovídající současné úrovni poznání v primární prevenci.“

Mgr. Vladimír Sklenář, MŠMT, oddělení prevence

Tiskové vyjádření vydávají:

- národní protidrogový koordinátor, výkonný místopředseda Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky
- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti
- Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta VFN Univerzita Karlova v Praze
- Česká asociace adiktologů
- A.N.O. Asociace nestátních organizací poskytujících adiktologické a sociální služby pro osoby ohrožené závislostním chováním
- Oddělení prevence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR
- Společnost pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně

Kontakt pro média:

MgA. Renata Hladná
Média a PR, Odbor protidrogové politiky
M +420 728 302 397
e-mail: hladna.renata@vlada.cz

www.vlada.cz
www.drogy-info.cz